

ÜNGÖR, Etem Ruhi

ÜNGÖR, Etem Ruhi

(1922-2009)

**Müsiki araştırmacısı, yayımcı
ve koleksiyoncu.**Etem Ruhi
Üngör

21 Şubat 1922 tarihinde İstanbul'da doğdu. Babası emniyet teşkilâtında görevli komiser Ahmed Halit Bey, annesi Fatma Nuriye Hanım'dır. Kadıköy Osman Gazi İlkokulu'nu (1934) ve Kadıköy 3. Ortaokulu'nu bitirmesinin ardından (1936) 1941'de Haydarpaşa Lisesi'nden mezun oldu. İstanbul Maliye Teşkilâtı ve Sosyal Sigortalar Kurumu Hukuk İşleri Müdürlüğü Rapor-törlüğü'nde otuz yıl kadar süren memuriyetinden 1972'de emekliye ayrıldı. Sonraki hayatını müsiiki araştırmalarıyla geçirdi. 10 Ağustos 2009 tarihinde Acıbadem'deki evinin önünde geçirdiği kalp krizi sonunda öldü. Vasiyeti gereği Gelibolu yarımadasında tarihî millî park sınırları içindeki Alçıtepe Köyü Mezarlığı'na defnedildi.

Annesi, babası, dayısı ve teyzeleri üdf olan Etem Ruhi Üngör böyle bir müzik ortamında yetişti. 1945'te Üsküdar Müsiki Cemiyeti'nde başladığı müsiiki eğitiminde özellikle Emin Ongan'dan faydalandı. Bu sırada Armenak Kalfaoğlu'ndan aldığı kanun dersleriyle kendini yetiştirdi. 1952 yılına kadar Üsküdar Müsiki Cemiyeti'nde korist ve kanunî olarak görev yaptı. Bu arada 1949'da girdiği İstanbul Belediye Konservatuarı'nı 1955'te tamamladı. Ayrıca Kadıköy Halkevi Türk Müsikisi Kolu başkanlığı (1951-1952), Bursa Hüseyin Sadeddin Arel Konservatuarı'nda koro, nazariyat ve kanun öğretmenliği (1957-1960), Hulusi Öktem Çok Sesli Korosu'nda bas koristliği (1961-1964), İleri Türk Müsikisi Konservatuarı'nda kanun icracılığı, kanun ve nazariyat öğretmenliği (1952-1966) ve aynı konservatuarda başkanlık (1963-1966) görevinde bulundu. 1961'de Fransa'da (Poitiers) düzenlenen IX. Kültür Festivali'ne Hulusi Öktem, iki yıl sonra Rounen'de düzenlenen XI. Kültür Festivali'ne Millî Türk Talebe Birliği Çok Sesli koroları ile bas korist olarak katıldı. 1952-1966 yılları arasında İstanbul Radyosu'nda saz sanatkârı olarak çalıştı. İstanbul'da bazı özel okullarda müsiiki dersleri verdi. (1959-1962)

Etem Ruhi Üngör'ün en önemli faaliyetleri müsiiki sahasındaki araştırmaları, incelemeleri ve bilhassa Türk çalgıları üzerindeki koleksiyon çalışmalarıdır. Yurt içinde ve yurt dışında pek çok sempozyum, seminer ve konferansa katılmış, ancak bildirilerinin bir kısmı basılabilmmiştir. Yayımlanmış eserleri şunlardır: *Türk Marşları* (Ankara 1965); *Türk Musikisi Güfteler Antolojisi* (I-II, İstanbul 1981); *Karagöz Musikisi* (Ankara 1989). Hüseyin Sadeddin Arel tarafından 1948'de kurulan *Müsiki Mecmuası*'nda 1960 yılından itibaren yazı işleri müdürlüğü, imtiyaz sahipliği ve genel yayın yönetmenliği görevlerinde bulunmuş, vefatına kadar mecmuanın yayımını sağlamıştır. Dünyanın uzun ömürlü müzikoloji dergilerinden olan *Müsiki Mecmuası*'nın bu yayım faaliyetinde mecmuada en çok makalesi neşredilen yazar olup bazı yazılarında Mete Görün imzasını kullanmıştır. Gönül Paçacı onun yayıma hazır durumdaki yirmi beş eserinin kısa açıklamalı fihristini *Musikişinas* dergisinde (s. 121-126), Mehmet Güntekin, katıldığı ulusal ve uluslar arası toplantılardaki tebliğleriyle inceleme ve konferanslarının listesini *Müsiki Mecmuası*'nda (sy. 463 [1999], s. 27) neşretmiştir. Etem Ruhi Üngör, 1967-1976 yılları arasında yurt çapında gerçekleştirdiği çalgı konulu araştırma ve incelemelerini *Müsiki Mecmuası*'nın 247-300. sayılarında aralıklarla yayımlamıştır.

Türk askerî müsiikisi alanındaki çalışmalarıyla da bilinen Etem Ruhi Üngör'ün 1979'da Brüksel Ulusal Radyosu'nda yayımlanan "La musique mehter" adlı açıklamalı programı büyük ilgi uyandırmıştır. 1977'de 100. kuruluş yıl dönümü münasebetiyle Brüksel Çalgı Müzesi'nin daveti üzerine Belçika'ya, 1979'da Kıbrıs'a, 1990'da Özbekistan'a, 1996'da Gagauzistan'a ve Kırım'a inceleme gezileri gerçekleştirmiştir. 1983, 1985 ve 1994 yıllarında Makedonya'nın Ohri şehrinde düzenlenen Uluslararası Folklor Kongresi'yle 1995'te Arnavutluk'un Berat şehrinde toplanan Uluslararası Folklor Festivali'nde bildiriler sunmuştur. Etem Ruhi Üngör'ün yarım asrı aşan kültür sahasındaki hizmetleri zaman zaman ödüllendirilmiştir. Bu ödüller şu şekilde sıralanabilir: İhsan Hınçer Türk Folkloruna Hizmet Ödülü (1982), Boğaziçi Müsiki Vakfı Hizmet Ödülü (1986), Berat Uluslararası Folklor Festivali Ödülü (1995), Ata-

türk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu 101 Türk Büyüğü Ödülü (2007), Türkiye Büyük Millet Meclisi Üstün Hizmet Ödülü (2008). Ayrıca *Karagöz Musikisi* adlı kitabına UNIMA (Union Internationale de la Marionette) tarafından ödül verilmiştir (1997).

Oldukça geniş bir Türk müsiikisi kütüphanesi ve arşivine sahip olan Etem Ruhi Üngör'ün en büyük arzusu devlet tarafından bir Türk müsiikisi araştırma enstitüsü ile bir müzik müzesinin kurulmasıydı. Altmış yılda biriktirdiği çalgıların bu müzede sergilenmesini istiyordu. Onun yaklaşık 800 parçadan meydana gelen, Türkiye'de ve dünyadaki önemli koleksiyonlar arasında sayılan Türk Çalgıları Koleksiyonu sağlığında pek çok girişime rağmen değerlendirilememiştir. Ölümünden sonra Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde kurulan İstanbul Müzik Müzesi'ne kazandırılması yönündeki çabalar da şu ana kadar olumlu sonuçlanmamıştır. Cem Eskiciler tarafından Dokuz Eylül Üniversitesi tarafından Dokuz Eylül Üniversitesi Geleneksel Türk El Sanatları Ana Sanat Dalı'nda *Etem Ruhi Üngör Koleksiyonu'ndaki Süslemeli Çalgılarda Desen Özellikleri ve Yeni Uygulamalar* adıyla yüksek lisans çalışması yapılmıştır (2005).

BİBLİYOGRAFYA :

Etem Ruhi Üngör, *Türk Marşları*, Ankara 1965, s. 159; a.mlf., *Karagöz Musikisi*, Ankara 1989, s. 343-344; Adnan Giz, *Bir Zamanlar Kadıköy*, İstanbul 1988, s. 246; Mehmet Güntekin, *İstanbul'un 100 Musikişinası*, İstanbul 2010, s. 154-155; a.mlf., "Müsiki Mecmuası Sahibi, Müzikolog ve Organolog Etem Ruhi Üngör; Yaptığım En Mühim İş, Türk Musikisi Arşivini ve Kütüphanesini Kurmuş Olmaktır", *MM*, sy. 463 (1999), s. 24-36; Gönül Paçacı, "Etem Ruhi Üngör'le Söyleşi", *Musikişinas*, sy. 9, İstanbul 2007, s. 106-126.

NURİ ÖZCAN

ÜNGÖR, Osman Zeki

(1880-1958)

**Türkiye Cumhuriyeti
İstiklâl Marşı'nı besteleyen
Türk müzisyeni
(bk. İSTİKLÂL MARŞI).****ÜNİVERSİTE****Kültür ve coğrafya sınırlarını aşarak
çeşitli alanlarda yüksek eğitim
ve öğretim veren kurum.**

Modern dönemde sosyal bilimlerden mühendisliklere kadar çeşitli alanlarda ve yüzlerce disiplinde yüksek eğitim ve öğrenim imkânı sunan üniversiteler, aslında